

Vebsayt: <http://2ndsun.uz/index.php/yt>

MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASADA AMALIYOTCHI PSIXOLOG XIZMATI VA FAOLIYATI

Tojiboyeva Gulhumorxon Rahmananovna¹ Roziqova Muazzam²

Andijon davlat universiteti Umumiy psixologiya kafedrasida, dotsenti¹

Pedagogika va psixologiya yo'nalishi 3-bosqich talabasi²

INFO:

Qabul qilindi: 27.03.2022

Ko'rib chiqildi: 28.03.2022

Chop etildi: 31.03.2022

Kalit so'zlar:

*amaliyotchi psixolog
xizmati faoliyat,
psixologning vazifalari,
amaliyotchi psixolog,
psixolog, psixoterapevt,
psixiatr*

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Maktabgacha ta'lim muassasa tizimida amaliyotchi psixolog xizmati va faoliyati, maxsus psixologning vazifalari, psixolog, psixoterapevt, psixiatrning vazifalari, amaliyotchi psixologning xizmati masalalari yoritib borilgan.

Copyright © 2022. [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Psixologik xizmat zamonaviy ta'lim tizimining uzviy tarkibiy qismi bo'lib, u bolalarni o'qitish va tarbiyalashda ularning intellektual va shaxsiy imkoniyatlarini, bolaning moyilligi, qobiliyati, qiziqishlari va moyilligini o'z vaqtida aniqlash va maksimal darajada foydalanishni ta'minlaydi. Maktabgacha ta'lim muassasasi psixologi, birinchi navbatda bolani biladigon va chuqur tushunadigon ikkalasini ham tushunadigon shaxsdir. Aqliy rivojlanish, shuningdek, uning yosh xususiyatlari va individual farqlar bilan ajralib turadi. Shu bilan birga, u kattalar psixologiyasiga raxbarlik qilishi kerak chunki maktabgacha ta'lim muassasasidagi bola doimo kattalar bilan muloqotda bo'ladi. Maktabgacha ta'lim muassasasida psixologning asosiy vazifalari – bolarning jismoniy va ruhiy salomatligini muhofaza qilish, ularning hissing holatini ta'minlash har bir bolaning qobiliyatlarini erkin va samarali rivojlantirish uchun qulay shart-sharoit yaratilarni yaratishdan iboratdir.

Hozirda u rivojlangan amaliy psixolog ishidagi 4 ta asosiy yónalish (vazifalar): psixodiagnostika, psixologik maslahat, psixoprofilaktika, psixokorreksiya.

Maktabgacha ta'lim muassasa tizimida amaliyotchi psixologining psixodiagnostik ishlarning ikki jihati bor. NAZARIY va AMALIY.

NAZARIY- bolalarning individual psixologik xususiyatlarini, rivojlanishning yosh normalarini, psixodiagnostika usullari va tartiblarini qurish va ishlab chiqishni ólchashning metodologik masalalarini òrganadigan fan.

AMALIY- diagnostika usullarini ma'lumotlarni qayta ishlash va sharhlash usullarini ishlab chiqish va qòllashni òz ichiga oladi.

Psixodiagnostikaning umumiy va rivojlanish psixologiyasining asosiy farqi shundaki, umumiy va rivojlanish psixologiyasi psixik hodisalarning umumiy qonuniyatlarini va umumiy qonuniyatlarning yosh xususiyatlarini ochib berardi, ya'ni xar qanday odamlar guruhiga xos bòlgan ruhiy kòrinishlar. Boshqa tomondan diagnostika òz oldiga maqsad qòyadi. Shaxsning uni har qanday guruhdagi boshqa odamlardan ajratib turadigon individual xususiyatlarini, ya'ni axloqiy kòrinishlaridagi farqlarni ochib bearish. Shaxsiy ma'lumotlar yosh normalari bilan bog'liq.

PSIXODIAGNOSTIKA USULLARI:

1) Test (inglizcha test, sinov topshiriq)-bajarilishi har qanday sifatning rivojlanish darajasini kòrsatadigon vazifa

2) Kuzatish ba'zan asosiy usul hisoblanadi.

3) Suhbat-juda tez-tez standartlashtirilgan, test va anketaga juda o'xshash

4) Savol berish

5) Faoliyat natijalarini tahlil qilish (rasm)

6) Tajriba (kamdan-kam hollarda talaba ishlatiladi).

Psixodiagnostika asosan bolani o'qitish va tarbiyalashga tabaqalashtirilgan, individual yondashuv amalga oshiriladi, o'qituvchi va ota-onalar uchun tavsiyalar ishlab chiqiladi.

2. Maktabgacha ta'lim muassasa tizimida amaliyotchi psixologining psixologik maslahat quyidagi ish turlarini o'z ichiga oladi.

1) Psixologik ekspertiza natijalaridan kelib chiqadigan psixologik-pedagogik tavsiyalarni ishlab chiqish va aniq shakllantirish, shuningdek tegishli tavsiyalar amaliy foydalanish uchun tushunarli va tushunarli shaklda bolalar va kattalar uchun taqdim etilishi kerak.

2) Psixologik maslahatga muhtoj bòlganlar bilan maslahat suhbatlarini ótkazish. Bu suhbatlar bolalar va kattalar ózlariga kerakli psixologik va pedagogik maslahatlar olishlari bilan yakunlanadi.

3) Maktabgacha ta'lim muassasasi hodimlari va ota-onalarni psixologik tarbiyalash ularga bolalar psixologiyasi ularning yosh xususiyatlari, intellektual va hissiy rivojlanishdagi eng tipik qiyinchiliklar bolalar bilan muloqot qilishning maqbul usullari, bolalar guruhlarini tashkil etish, birgalikdagi faoliyat tog'risidagi bilimlarni berish, turli yoshdagi bolalar o'rtasidagi muloqot va boshqalar. Psixologik ta'lim bolalar psixologiyasidan umumiy ma'lumotlarni uzatish bilan cheklanib qolishi mumkin emas, u berilgan muayyan sharoitlarni o'rganishni talaba qiladi. Bolalar bog'chasi pedagogik kadrlarning malakasini har bir o'qituvchining individual ish uslubini, millat an'analari ota-onalar va bolalar kontigenti va boshqalarni hisobga olgan holda.

3. Psixoprofilaktika-profilaktik xarakterdagi muammolarni hal qilish, bolaning rivojlanishida istalmagan psixologik oqibatlarini paydo bo'lishining oldini olish, istalmagan xarakter xususiyatlari,

yomon odatlar moyilliklarni paydo bo'lishi bilan bog'liq. Proflaktik ish bilan shug'ullanadigan psixolog rivojlanishidagi ma'lum amaliyotlarning yuzaga kelishi mumkin bo'lgan sabablarini bilishi, ularni o'z vaqtida sezishi va bartaraf eta olishi kerak. Ushbu maqsadga o'qituvchilar va ota-onalarning psixologik tayyorgarligi (ta'lim va maslahat) ham xizmat qiladi, ular davomida ular bolani diqqat bilan kuzatishga va aqliy rivojlanishidagi og'ishlarga olib kelishi mumkin bo'lgan hamma narsani o'z vaqtida payqashga o'rgatadi.

Psixolog psixokorreksiya usullarini, psixoterapiya, ijtimoiy-psixologik trening, avtotrening, gipnoz taklifi texnikasining, ma'lum usullarini professional darajada o'zlashtirishi, mijozga ilhomlantiruvchi ta'sir ko'rsatishi kerak. Psixolog tibbiyot va maxsus pedagogika kompetentsiyasi bilan bog'liq funksiyalarni bajara olmaydi va bajarmasligi kerak. Bu kerak bo'lganda, u faqat tegishli mutaxassislar- pediatr, pediatrik, nevropsixiatrik, defektolog, nutq terapevti bilan bog'lanishni tavsiya qiladi yoki o'zi ularni maslahat va zarur qarorlarni qabul qilish uchun jalb qiladi.

Markaziy Osiyodagi Uyg'onish davri jamiyatning siyosiy, iqtisodiy va ma'naviy hayotida eng katta yutuqlarga erishdi. Bu davrda siyosiy va huquqiy fanlar, yangi adabiyot va san'at, tibbiyot, falsafa, yangi estetik ong yaratildi.¹

Hozirgi davrga kelib O'zbekistonda ayollar jumladan, xotin-qizlarning qonuniy-ijtimoiy manfaatlarini himoya qilish, ayollarning mamlakat siyosiy hayotidagi to'laqonli ishtirokini ta'minlash, gender tenglik va reproduktiv salomatlik bo'yicha olib borilayotgan davlat siyosatiga jahon hamjamiyati ya'ni BMT, xalqaro mehnat tashkiloti, YUNISEF, Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti kabi nufuzli xalqaro ixtisoslashgan muassasalar tomonidan yuqori baho berilmoqda.²

Maqolada zamonaviy O'zbekistonda qonun ustuvorligi va fuqarolik jamiyatini shakllantirishning eng muhim masalalari ko'rib chiqilgan. O'zbekiston siyosiy hayotning boy tajribasiga, siyosiy ong xususiyatlariga ega bo'lib, o'ziga xos va murakkab sharoitlarda rivojlanadi. Shunday qilib, G'arb dunyosining siyosiy tajribasining oddiy nusxasini nusxalash noto'g'ri ekanligi ma'lum bo'ldi.³

Shaxsning estetik kamolotini fan, ta'lim va madaniyatning, xususan estetik madaniyatning uyg'unligisiz tasavvur etish qiyin. Chunki, estetik madaniyat — bu inson ehtiyojlarining murakkab tizimi bo'lib, unda odamzod hissiyotlari, malakalari, ko'nikmalari, bilimlari, me'yorlari, maslakhatlari bir-biri bilan chambarchas bog'lanib ketganligi.⁴

Maktabgacha ta'lim muassasasida ish boshlagan psixolog birinchi navbatda, pedagogik jamoa va ota-onalarni ularning vazifalari bilan tanishtirishi, u qanday yordam ko'rsatishi va muvafaqqiyatli ishlash uchun o'ziga qanday yordam ko'rsatishi va muvafaqqiyatli ishlashi uchun o'ziga qanday yordam kerakligini tasavvur qilishi kerak. Shu bilan birga aholi (xatto o'qituvchilar orasida psixologiya nima ekanligi haqida notog'ri tushunchalar keng tarqalganligini hisobga olish kerak. Ko'pincha u psixologga psixiatrik, psixoterapevt ba'zan deyarli psixik funksiyalarni beradigan tibbiy intizom deb hisoblanadi. Shu sababli amaliy bolalar psixologining "psixologik me'yor" bilan ishlashini bu normal

¹ Tolibjonovich, M. T. (2021). EASTERN RENAISSANCE AND ITS CULTURAL HERITAGE: THE VIEW OF FOREIGN RESEARCHERS. *ResearchJet Journal of Analysis and Inventions*, 2(05), 211-215.

² Фуломжонов, О. Р. Ў. (2021). ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИДА ГЕНДЕР ТЕНГЛИКНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ИЖТИМОИЙ АҲАМИЯТИ. *Scientific progress*, 1(4).

³ Nasriddinovich, A. A. (2021). STRUCTURE, MODELS AND CHARACTERISTICS OF CIVIL SOCIETY. *STRUCTURE*, 7(4).

⁴ O'G'LI, X. G. A. (2021). TURIZM FAOLİYATIDA ESTETİK MADANIYATNING O'RNI. *Scientific progress*, 1(6), 662-664.

rivojlanishini ta'minlashi yuzaga kelgan, og'ishlarning oldini olish va imkon qadar tog'irlashini tushuntirish kerak. Bunday ish faqat o'zaro tushunish psixolog va bolaning atrofidagi kattalar o'rtasidagi yaqin muloqot bilan mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tolibjonovich, M. T. (2021). EASTERN RENAISSANCE AND ITS CULTURAL HERITAGE: THE VIEW OF FOREIGN RESEARCHERS. *ResearchJet Journal of Analysis and Inventions*, 2(05), 211-215.
2. Фуломжонов, О. Р. Ў. (2021). ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИДА ГЕНДЕР ТЕНГЛИКНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ИЖТИМОЙ АҲАМИЯТИ. *Scientific progress*, 1(4).
3. Nasriddinovich, A. A. (2021). STRUCTURE, MODELS AND CHARACTERISTICS OF CIVIL SOCIETY. *STRUCTURE*, 7(4).
4. О'G'Li, X. G. A. (2021). TURIZM FAOLIYATIDA ESTETIK MADANIYATNING O'RNI. *Scientific progress*, 1(6), 662-664.